

دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد در رشته‌ی مطالعات زنان - زن و خانواده

بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مرتبط با اقدام به طلاق

زوجین مراجعه کننده به دادگاه های خانواده

(مطالعه موردی: شهرهای سنندج و پاوه)

به وسیله‌ی

شیوا رستگاری

استاد راهنما

دکتر حبیب احمدی

اسفند ۱۳۹۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

اظهار نامه

اینجانب شیوا رستگاری دانشجوی رشته مطالعات زنان گرایش زن در خانواده دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی اظهار می‌کنم که این پایان نامه حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که از منابع دیگران استفاده کرده‌ام نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشته‌ام. هم‌چنین اظهار می‌کنم که تحقیق و موضوع پایان نامه ام تکراری نیست و تعهد می‌نمایم که بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشر ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین نامه مالکیت فکری و معنوی متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی : شیوا رستگاری

تاریخ و امضاء : ۱۳۹۱/۲/۱۸

IN THE NAME OF GOD

THE EXAMINATION OF SOCIAL AND ECONOMIC
FACTORS RELATED TO COUPLE' DIVORCE REFERRED
TO FAMILY COURT
(CAUES STUDY: SANANDAJ AND PAVEH)

BY
SHIVA RASTEGARI

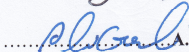
THESIS
SUBMITTED TO THE SCHOOL OF GRADUATE STUDIES IN
PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS FOR THE
DEGREE OF MASTER OF ART (M.A)

IN
WOMEN STUDIES
SHIRAZ UNIVERSITY
SHIRAZ
ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN

EVALUATED AND APPROVED BY THE THESIS COMMITTEE AS: **EXCELLENT**

 H. AHMADI, Ph.D., PROF. OF SOCIOLOGY
(CHAIRMAN)

 A. LAHSAEZADEH, Ph.D., PROF. OF SOCIOLOGY

 A. GOLI, Ph.D., ASSISTANT PROF. OF SOCIOLOGY

March 2012

تقدیم به خانواده مہربانم

و

نیما و کارن عزیزم

سپاسگزاری

اکنون که این رساله به پایان رسیده است بر خود فرض می‌دانم که از استاد ارجمند جناب آقای دکتر حبیب احمدی که در مدت انجام این پایان‌نامه مرا راهنمایی نموده اند و نیز از جناب آقای دکتر عبدالعلی لهسایی زاده و جناب آقای دکتر علی گلی که یاریگر من در این پژوهش بوده‌اند، سپاسگزاری نمایم.

و همچنین از کارمندان محترم دادگستری کل استان کردستان و کارکنان محترم کمیته امداد امام خمینی (ره) شهرستان سنندج و پایه کمال تشکر را دارم.
از همه‌دوستان عزیزی که در این راه به من کمک نمودند سپاسگزارم.

چکیده

بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مرتبط بر اقدام به طلاق زوجین مراجعه کننده

به دادگاه های خانواده

(مطالعه موردی: شهرهای سنندج و پاوه)

به کوشش

شیوا رستگاری

یکی از موضوعاتی که در چند سال اخیر ذهن اکثر اندیشمندان و حتی عموم را به خود مشغول کرده است مسأله طلاق^۱ می باشد مطالعه حاضر با هدف بررسی عوامل اقتصادی و اجتماعی مرتبط با گرایش به طلاق مراجعه کنندگان به دادگاه های خانواده (مطالعه موردی: سنندج و پاوه) انجام گرفته است. چارچوب نظری این پژوهش با توجه به تحقیقات پیشین و مطالعاتی که در این زمینه انجام گرفته است، ترکیبی از نظریه های مبادله، توسعه خانواده، نظریه شبکه ای، همسان همسری، منابع، نظریه های دورکیم و مرتن استفاده شده است. روش تحقیق مورد استفاده روش پیمایشی می باشد و تکنیک و ابزار مورد استفاده برای جمع آوری اطلاعات، پرسشنامه همراه با مصاحبه حضوری بوده است.

در این تحقیق اطلاعات مورد نظر از کل افرادی که در سه ماهه سوم سال ۱۳۹۰ طلاق داده یا به دادگستری مراجعه کرده و دادخواست طلاق داده بودند جمع آوری شد که کل این افراد ۳۰۰ نفر هستند که ۱۵۰ نفر از آنها از شهرستان پاوه و ۱۵۰ نفر دیگر از سنندج می باشند. متغیر وابسته تحقیق میزان اقدام به طلاق می باشد که به صورت یک طیف در پرسشنامه آمده است. تجزیه و تحلیل داده ها در دو سطح توصیفی و استنباطی انجام شد که ابتدا در قسمت آمار توصیفی، ویژگیهای جمعیتی، اقتصادی و اجتماعی پاسخگویان توصیف و تشریح شده است و در قسمت آمار استنباطی با توجه به سطح اندازه گیری متغیرهای مستقل که ۱۳ متغیر می باشد از رگرسیون چند متغیره، تحلیل واریانس استفاده شده است نتایج تحقیق نشان داد که اغلب پاسخگویان مراجعه کننده به دادگاه در سنین جوان بودند، تحصیلات اکثریت آنان در سطح دیپلم و راهنمایی بود. از لحاظ وضعیت اشتغال بیشتر پاسخگویان بیکار بودند. بیشتر پاسخگویان دارای یک فرزند بودند و طول مدت ازدواج آنها هم بین یک تا پنج سال بود. نتایج بدست آمده از تحقیق نشان می دهند که - متغیرهای تحصیلات پاسخگویان، میزان تعارضات زناشویی، میزان دخالت اطرافیان، تصور مثبت از طلاق، میزان تفاهم جنسی، رضایت از تصمیم گیری های اقتصادی و میزان اقدام به طلاق پاسخگویان رابطه معنادار و مستقیم دارند. همچنین سن پاسخگویان، سن ازدواج، تعداد فرزندان، طول مدت ازدواج میزان درآمد خانوار و میزان اقدام به طلاق رابطه معنادار و معکوس دارند.

در تحلیل رگرسیون چند متغیره، در معادله پیش بینی گرایش به طلاق پاسخگویان سنندج متغیرهای دخالت اطرافیان و تعارضات زناشویی توانستند ۰/۰۹۳ درصد از واریانس متغیر وابسته را پیش بینی کنند و در معادله پیش بینی گرایش به طلاق پاسخگویان پاوه سه متغیر دخالت اطرافیان، تعارضات زناشویی و طول مدت ازدواج توانستند ۰/۸۹ درصد از تغییرات را پیش بینی کنند.

کلمات کلیدی: طلاق، تفاهم جنسی، تعداد فرزندان، پاوه، سنندج.

^۱-Divorce

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: مقدمه	
۱-۱ بیان مسله	۳
۲-۱ ضرورت و اهميت تحقيق	۵
۳-۱ اهداف تحقيق	۸
فصل دوم: پيشينه تحقيقات	
۱-۲ مقدمه	۱۰
۲-۲ مروري بر تحقيقات داخلي و خارجي	۱۰
۱-۲-۲ مطالعات داخلي	۱۰
۲-۲-۲ مطالعات خارجي	۱۵
۳-۲ ارزيابي مطالعات پيشين	۱۹
فصل سوم: مباني نظري تحقيق	
۱-۳ مقدمه	۲۲
۱-۱-۳ نظريه همسان همسري	۲۲
۲-۱-۳ نظريه مبادله	۲۳
۳-۱-۳ نظريه عقلائي	۲۶
۴-۱-۳ نظريه توسعه خانواده	۲۸
۵-۱-۳ نظريه منابع	۲۹
۶-۱-۳ نظريه شبكه	۳۱
۷-۱-۳ ميشل فوكو: نظارت بر بدن	۳۲
۸-۱-۳ كارول گيليجان: هويت جنسي	۳۴
۹-۱-۳ اريك اريكسون: رشد شخصي روانشناسي اجتماعي	۳۵

۳۷	۱-۱-۱۰-آنتونی گیدنز بازاندیشی هویتی.....
۳۸	۱-۱-۱۱-اروین گافمن: هویت های خدشه دار.....
۴۰	۱-۱-۱۲-امیل دورکیم: نظریه آنومی.....
۴۲	۱-۱-۱۳-مرتون ساخت اجتماعی و آنومی.....
۴۳	۲-۳-چارچوب نظری تحقیق.....
۴۴	۳-۳-مدل مفهومی و تجربی.....
۴۶	۳-۴-فرضیه های تحقیق.....

فصل چهارم: روش شناسی

۴۸	۱-۴-روش و تکنیک تحقیق.....
۴۸	۲-۴-ابزار جمع آوری داده ها.....
۴۸	۳-۴-جامعه آماری.....
۴۹	۴-۴-واحد تحلیل.....
۴۹	۵-۴-قلمرو زمانی و مکانی.....
۵۰	۶-۴-حجم نمونه و شیوه نمونه گیری.....
۵۰	۷-۴-اعتبار.....
۵۰	۸-۴-پایایی ابزار سنجش.....
۵۱	۹-۴-تکنیک های آماری تحلیل داده ها.....
۵۲	۱۰-۴-تعریف نظری و عملی متغیرها.....
۵۲	۱-۱۰-۴-متغیر وابسته.....
۵۲	۲-۱۰-۴-متغیرهای مستقل.....

فصل پنجم: تجزیه و تحلیل داده ها

۵۴	۱-۵-آمار توصیفی.....
۶۴	۲-۵-آمار استنباطی.....
۸۵	۳-۵-آزمون رگرسیون چند متغیره گام به گام.....
۸۶	۴-۵-تحلیل مسیر.....

فصل ششم: نتیجه گیری و پیشنهادات

۸۹	۱-۶- نتیجه گیری
۹۶	۲-۶- محدودیت ها
۹۷	۳-۶- پیشنهادات

فهرست منابع و مأخذ

۹۸	منابع فارسی
۱۰۳	منابع انگلیسی

فهرست جدول ها

عنوان	صفحه
جدول شماره ۱- ۱ مقایسه طلاق ثبت شده و درصد تغییرات حاصل شده	
سال ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹.....	۶
جدول شماره ۱-۲- مقایسه طلاق ثبت شده در استانهای کشور و درصد تغییرات	
حاصل شده سال ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹.....	۷
جدول ۴-۱- نوع متغیر ها و سطح سنجش آنها.....	۴۹
جدول ۴-۲- نتیجه آزمون پایایی هر طیف به روش آلفای کرونباخ.....	۵۱
جدول ۵-۱- توزیع فراوانی و درصد سن ازدواج پاسخگویان بر حسب شهر.....	۵۵
جدول ۵-۲- جدول توزیع فراوانی و درصد تحصیلات پاسخگویان بر حسب شهر.....	۵۵
جدول ۵-۳- جدول توزیع فراوانی و درصد تعداد فرزندان پاسخگویان بر حسب شهر.....	۵۶
جدول ۵-۴- جدول توزیع فراوانی و درصد طول مدت ازدواج پاسخگویان بر حسب شهر.....	۶
جدول ۵-۵- جدول توزیع فراوانی و درصد وضعیت اشتغال پاسخگویان بر حسب شهر.....	۵۷
جدول ۵-۶- جدول توزیع فراوانی و درصد میزان درآمد پاسخگویان بر حسب شهر.....	۵۷
جدول ۵-۷- جدول توزیع فراوانی و درصد نوع رسانه مورد استفاده ارتباط جمعی	
پاسخگویان بر حسب شهر.....	۵۸
جدول ۵-۸- جدول توزیع فراوانی و درصد میزان تعارضات زناشویی پاسخگویان	
بر حسب شهر.....	۵۹
جدول ۵-۹- توزیع فراوانی و درصد نمره کل پاسخگویان از مقیاس میزان	
تعارضات زناشویی پاسخگویان بر حسب شهر.....	۶۰
جدول ۵-۱۰- جدول توزیع فراوانی و درصد میزان تصور مثبت از طلاق پاسخگویان	
بر حسب شهر.....	۶۰
جدول ۵-۱۱- توزیع فراوانی و درصد نمره کل پاسخگویان از مقیاس میزان	
تصور مثبت از طلاق پاسخگویان بر حسب شهر.....	۶۱

- جدول ۵-۱۲- جدول توزیع فراوانی و درصد میزان تفاهم جنسی پاسخگویان بر حسب شهر..... ۶۱
- جدول ۵-۱۳- توزیع فراوانی و درصد نمره کل پاسخگویان از مقیاس میزان تفاهم جنسی پاسخگویان بر حسب شهر..... ۶۲
- جدول ۵-۱۴- جدول توزیع فراوانی و درصد دخالت اطرافیان پاسخگویان بر حسب شهر..... ۶۲
- جدول ۵-۱۵- توزیع فراوانی و درصد نمره کل پاسخگویان از مقیاس میزان دخالت اطرافیان پاسخگویان بر حسب شهر..... ۶۳
- جدول ۵-۱۶- جدول توزیع فراوانی و درصد رضایت از تصمیم گیری های اقتصادی پاسخگویان بر حسب شهر..... ۶۳
- جدول ۵-۱۷- توزیع فراوانی و درصد نمره کل پاسخگویان از مقیاس میزان رضایت از تصمیم گیری های اقتصادی پاسخگویان بر حسب شهر..... ۶۴
- جدول شماره ۵-۱۸- ضریب همبستگی بین سن ازدواج و میزان گرایش به طلاق پاسخگویان..... ۶۴
- جدول شماره ۵-۱۹- میانگین گرایش به طلاق پاسخگویان به تفکیک شهر محل سکونت و سن ازدواج..... ۶۵
- جدول شماره ۵-۲۰- آزمون تعامل بین متغیرهای سن ازدواج پاسخگویان و شهر محل سکونت آنان از نظر میزان گرایش به طلاق..... ۶۵
- جدول شماره ۵-۲۱- ضریب همبستگی پیرسون بین تحصیلات و گرایش به طلاق پاسخگویان بر حسب شهر محل سکونت آنان..... ۶۶
- جدول شماره ۵-۲۲- میانگین گرایش به طلاق به تفکیک تحصیلات و شهر محل سکونت..... ۶۶
- جدول شماره ۵-۲۳- آزمون تعامل بین متغیرهای تحصیلات و شهر محل سکونت پاسخگویان با میزان گرایش به طلاق..... ۶۷
- جدول ۵-۲۴- ضریب همبستگی پیرسون بین تعداد فرزندان پاسخگویان و میزان گرایش به طلاق آنان..... ۶۷
- جدول شماره ۵-۲۵- میانگین گرایش به طلاق پاسخگویان به تفکیک شهر محل سکونت و تعداد فرزندان..... ۶۸
- جدول شماره ۵-۲۶- آزمون تعامل بین متغیرهای تعداد فرزندان و شهر محل سکونت پاسخگویان از نظر میزان گرایش به طلاق آنان..... ۶۸
- جدول شماره ۵-۲۷- ضریب همبستگی پیرسون بین طول مدت ازدواج پاسخگویان و میزان گرایش به اقدام به طلاق..... ۶۹

- جدول شماره ۵-۲۸- میانگین گرایش به اقدام به طلاق پاسخگویان
به تفکیک شهر محل سکونت و طول مدت ازدواج ۶۹
- جدول شماره ۵-۲۹- آزمون تعامل بین متغیرهای طول مدت ازدواج پاسخگویان
و شهر محل سکونت آنان از نظر میزان اقدام به طلاق ۷۰
- جدول شماره ۵-۳۰- آزمون رابطه میان شهر محل سکونت پاسخگویان
با میزان گرایش به طلاق ۷۰
- جدول شماره ۵-۳۱- میانگین گرایش به طلاق پاسخگویان به تفکیک
شهر محل سکونت و وضعیت اشتغال ۷۱
- جدول شماره ۵-۳۲- آزمون تعامل بین متغیرهای وضعیت اشتغال
و شهر محل سکونت پاسخگویان با میزان گرایش به طلاق ۷۱
- جدول شماره ۵-۳۳- ضریب همبستگی پیرسون بین میزان درآمد خانوار
پاسخگویان و میزان گرایش به اقدام به طلاق ۷۲
- جدول شماره ۵-۳۴- میانگین گرایش به طلاق پاسخگویان به تفکیک
شهر محل سکونت و میزان درآمد خانوار ۷۲
- جدول شماره ۵-۳۵- آزمون تعامل بین متغیرهای میزان درآمد خانوار
و شهر محل سکونت پاسخگویان از نظر میزان گرایش به طلاق آنان ۷۳
- جدول شماره ۵-۳۶- آزمون رابطه میان وسیله ارتباط جمعی پاسخگویان
با میزان گرایش به طلاق بر حسب شهر محل سکونت ۷۴
- جدول شماره ۵-۳۷- ضریب همبستگی پیرسون بین میزان تعارضات زناشویی
و میزان گرایش به طلاق ۷۵
- جدول شماره ۵-۳۸- میانگین گرایش به طلاق پاسخگویان به تفکیک
شهر محل سکونت و میزان تعارضات زناشویی ۷۵
- جدول شماره ۵-۳۹- آزمون تعامل بین متغیرهای میزان تعارضات زناشویی
و شهر محل سکونت پاسخگویان از نظر میزان گرایش به طلاق آنان ۷۶
- جدول شماره ۵-۴۰- ضریب همبستگی پیرسون بین میزان دخالت اطرافیان
پاسخگویان و میزان گرایش به طلاق ۷۷
- جدول شماره ۵-۴۱- میانگین گرایش به طلاق پاسخگویان به تفکیک
شهر محل سکونت و دخالت اطرافیان ۷۷
- جدول شماره ۵-۴۲- آزمون تعامل بین متغیرهای دخالت اطرافیان و
شهر محل سکونت پاسخگویان از نظر میزان گرایش به طلاق آنان ۷۸

- جدول شماره ۵-۴۳- ضریب همبستگی پیرسون بین میزان تصور مثبت از طلاق پاسخگویان و میزان گرایش به طلاق..... ۷۹
- جدول شماره ۵-۴۴- میانگین گرایش به طلاق پاسخگویان به تفکیک شهر محل سکونت و میزان تصور مثبت از طلاق..... ۷۹
- جدول شماره ۵-۴۵- آزمون تعامل بین متغیرهای تصور مثبت از طلاق و شهر محل سکونت پاسخگویان از نظر میزان گرایش به طلاق آنان..... ۸۰
- جدول شماره ۵-۴۶- ضریب همبستگی پیرسون بین میزان عدم تفاهم جنسی پاسخگویان و میزان گرایش به طلاق..... ۸۱
- جدول شماره ۵-۴۷- میانگین گرایش به طلاق پاسخگویان به تفکیک شهر محل سکونت و تفاهم جنسی..... ۸۱
- جدول شماره ۵-۴۸- آزمون تعامل بین متغیرهای عدم تفاهم جنسی و شهر محل سکونت پاسخگویان از نظر میزان گرایش به طلاق آنان..... ۸۲
- جدول شماره ۵-۴۹- ضریب همبستگی پیرسون بین میزان رضایت از تصمیم گیری های اقتصادی و میزان گرایش به طلاق..... ۸۳
- جدول شماره ۵-۵۰- میانگین گرایش به طلاق پاسخگویان به تفکیک شهر محل سکونت و عدم رضایت از تصمیم گیری های اقتصادی..... ۸۳
- جدول شماره ۵-۵۱- آزمون تعامل بین متغیرهای عدم رضایت از تصمیم گیری های اقتصادی و شهر محل سکونت پاسخگویان از نظر میزان گرایش به طلاق آنان..... ۸۴
- جدول شماره ۵-۵۲: تحلیل چند متغیره گام به گام برای پیش بینی متغیر وابسته میزان گرایش به اقدام به طلاق(کل) در شهر سنندج..... ۸۵
- جدول شماره ۵-۵۳- تحلیل چند متغیره گام به گام برای پیش بینی متغیر وابسته میزان گرایش به طلاق(کل) در پاوه..... ۸۵
- جدول شماره ۵-۵۴- جدول اثرات متغیرهای مستقل بر گرایش به طلاق..... ۸۷

فصل اول

مقدمه

ازدواج به عنوان مهم ترین و عالی ترین رسم اجتماعی برای دستیابی به نیازهای عاطفی و امنیتی افراد بزرگسال همواره مورد تایید بوده است. ازدواج رابطه ای انسانی، پیچیده، ظریف و پویا می باشد که از ویژگی های خاصی برخوردار است. هم چنین با توجه به کانون خانواده، محیط سالم، سازنده، روابط گرم و تمایلات بین فردی صمیمی که می تواند موجب رشد و پیشرفت و ارتقاء بهداشت روانی افراد گردند از جمله اهداف و نیازهای ازدواج محسوب می شود (وکیلی و همکاران، ۱۳۸۶).

تمام کسانی که می خواهند ازدواج کنند، قبل و بعد از شروع زناشویی به تحقق زندگی مشترک موفق و پر دوام، امیدوارند. آنها علاقه مندند همسری مناسب انتخاب و تا آخر عمر با وی زندگی کنند. آنها می خواهند خانواده شان سالم و سعادتمند بوده و فرزندان صالح داشته باشند. تفاهم و توافق با همسر، زندگی مشترک استوار و محکم از دیگر خواسته های کسانی است که می خواهند ازدواج کنند. به یک کلام همه آنها می خواهند کامل شوند و لازم و ملزوم و مکمل یکدیگر باشند. اما سوال این است که به رغم تمامی این خواسته ها و نیازها و آرزوهای مهم و بزرگ، چرا وضعیت کنونی بعضا ازدواج شباهتی با این تصاویر ندارد؟ (پاملا، ۱۳۸۳، ص ۶).

در این تحقیق سعی بر آن است تا به این سوال جواب داده شود. عوامل اجتماعی و اقتصادی بنا به تحقیقات مختلفی که در بررسی مسئله طلاق انجام گرفته اند می توانند نقش مهم و تاثیر گذاری بر اقدام به طلاق در میان زوجین ایفا کنند. بنابراین در این پژوهش به بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مرتبط با اقدام به طلاق در بین زوجین در شهرستانهای سنندج و پاوه پرداخته خواهد شد.

۱-۱- بیان مسئله تحقیق

خانواده واحدی عاطفی اجتماعی است که کانون رشد و التیام، تغییر و تحول و آسیب شناسی اعضا و روابط بین آنهاست. همچنین خانواده عامل همبستگی و شرط تعادل اجتماعی و رکن اصلی جامعه است که در هر عصری و نسلی عملکرد دارد و معمولا این عملکرد در الگوهای تعاملاتی اعضایش تجلی می‌کند (آرونس و رادجرز^۱، ۱۹۹۱).

خانواده هم باید با تغییرات محیط بیرونی (جامعه) و هم با رشد و تغییرات اعضایش برونسازي کند، بنابراین کارایی آن در دو بعد درون خانواده و بیرون خانواده تابع اوضاع جامعه و آرایش اعضا و ساخت خانواده است. ملاک کارایی خانواده این نیست که در آن فشار روانی، تعارض و مشکل وجود نداشته باشد بلکه این است که خانواده تا چه اندازه در تحقق وظایف و کارایی آن روابط اعضا را سست می‌کند و طلاق می‌تواند ثمره ناکامی اعضا در تحقق وظایف محول شده باشد (بهراری و صابری، ۱۳۸۳).

با این حال همان طور که آرونس و رادجرز می‌نویسند: طلاق لزوما پدیده آسیبی نیست. همچنین نمی‌توان گفت که لزوما دردناک، فشارزا، بحران آفرین و اغلب با تعارض همراه نیست. این بدان معنی است که طلاق نه یک "واقعه" بلکه یک "فرایند با ماهیت رشدی و تحولی" است و مراحل را طی می‌کند که طلاق قانونی یکی از این مراحل است. همین تلقی از طلاق موجب شده است که تحقیقات دامنه داری درباره آن انجام شود (آرونس و رادجرز، ۱۹۹۱).

طلاق با ازدواج و تشکیل خانواده که یکی از نهاد های اولیه جامعه بشری است، ارتباط دارد. طلاق رفتاری اجتماعی است و به عنوان ابزاری اجتماعی در مواجهه با شکست در ازدواج به کار گرفته می‌شود. غالبا در فرایند طلاق، یکی از طرفین وابستگی، درگیری عاطفی و رنج بیشتری را متحمل می‌شود و مدتی طولانی تر در بحران به سر می‌برد. طلاق اگر چه به عنوان آخرین چاره در حفظ کیان خانواده است، می‌بایست در زندگی زناشویی وجود داشته باشد ولی غالبا موجب از هم پاشیدگی شخصی، خانوادگی و اجتماعی می‌شود و در بیشتر موارد آثار مخرب آن بر زنان بسیار بیشتر از مردان است (پوتن^۲، ۱۹۸۷).

وایزمن^۳ در سال ۱۹۷۵ عنوان می‌کند که طلاق فرآیندی است که با تجربه بحران عاطفی هر دو زوج شروع می‌شود و با سعی در حل تعارضات زناشویی، از طریق جدایی، با ورود به موقعیتی جدید با نقش ها و سبک زندگی متفاوت خاتمه میابد (اخوان تفتی، ۱۳۸۲).

¹ -Ahrons & Rodgers

² -Pothen

³ -Wiseman

مل کرانتز لر^۱، طلاق را نه یک فاجعه، بلکه ماجرابی دارای مؤلفه های ارزشمند می‌داند که موجب غنی شدن تجربیات فرد می‌شود و منجر به گونه ی پختگی^۲، توانمندی^۳ و خردمندی^۴ در انسان می‌شود، از نقطه نظر وی طلاق فرآیندی است نه یک لقب و یا برچسب (داون^۵، ۱۹۹۵).

در نظر گرفتن طلاق به عنوان یک فرآیند و نه یک رویداد، نه تنها به عامل زمان اشاره دارد، بلکه به چند بعدی بودن و پیچیدگی آن نیز می‌پردازد. نظریه پردازان و پژوهش گران، طلاق را به عنوان فرآیندی ترکیب شده از مراحل مختلف نگریسته اند. این مراحل، تفاوت های کیفی در نوع مواجهه با مسائل طلاق و در جه سازگاری افراد با آن را نشان می‌دهد (گاتمن^۶، ۱۹۹۳).

چنانچه زوجی تصمیم به طلاق بگیرند، تعدادی مراحل انتقالی عمده در سبک زندگی و نگرش باید طی شود. پل بوهانان^۷ شش مرحله متداخل طلاق را متمایز می‌سازد که زوجی که از یکدیگر جدا می‌شوند ناچارند با آنها روبه رو شوند. همه این مراحل ممکن است دشواریها و تنش‌هایی پدید آورند که بر زن و شوهر، فرزندان، خویشاوندان و دوستانشان اثر گذارد.

(۱) طلاق عاطفی که بیانگر رابطه زناشویی است که روبه زوال می‌رود- تنش فزاینده میان زن و شوهر، که معمولاً به جدایی می‌انجامد.

(۲) طلاق قانونی، که متضمن زمینه ها و دلایلی که بر پایه آنها ازدواج پایان داده می‌شود.

(۳) طلاق اقتصادی، که به تقسیم ثروت و دارایی مربوط می‌شود.

(۴) طلاق هماهنگی میان والدین، که مسائل نگهداری کودک و حق ملاقات را در بر می‌گیرد.

(۵) طلاق اجتماعی، که به تغییرات در دوستی‌ها و سایر روابط اجتماعی مربوط می‌شود که فرد طلاق گرفته با آنها سرو کار دارد.

(۶) طلاق روانی، که از طریق آن فرد سرانجام باید پیوندهای وابستگی عاطفی را قطع کند، و با الزامات تنها زیستن رو در رو شود (گیدنز^۸، ۱۹۹۱: ۴۳۰).

هر جامعه ای در حال توسعه در روند تحول خود، با موانع گوناگونی برخورد می‌کند، که هر کدام به نوبه‌ی خود سبب رکود این تحول می‌شود. شیوع و گسترش آسیب های اجتماعی از جمله موانعی است که باعث به هدر رفتن بسیاری از سرمایه های جامعه انسانی می‌شود. طلاق

1- Mel Krantzler

2- Maturity

3- Capability

4- Wisdom

5- Dawn

6- Guttman

7- Bohannan

8- Giddens

از جمله عوامل گسیختگی و از هم پاشیدگی کانون خانواده است که عواقب بسیاری را برای افراد جامعه داشته و می‌تواند منشاء بسیاری از آسیب‌های اجتماعی مانند انحرافات جنسی، خودکشی، فرار از منزل، اعتیاد، تکدی‌گری، ولگردی، افت تحصیلی، بزهکاری فرزندان و غیره شود (رحمت‌اللهی، ۲۰۰۶).

۱-۲- ضرورت و اهمیت تحقیق

در میان تغییرات اجتماعی که این روزها در جریان است، اهمیت هیچکدام به اندازه اتفاقاتی نیست که در زندگی شخصی، در روابط جنسی، حیات عاطفی، ازدواج و خانواده، در حال وقوع است (گیدنز، ۱۹۹۱: ۱).

از جمله این تغییرات، روند بی‌سابقه افزایش طلاق در جهان می‌باشد. امروزه جامعه انسانی شاهد افزایش روز افزون نرخ طلاق در جامعه می‌باشد که به مقدار زیادی هم‌زمان با حضور مدرنیته در بیشتر جوامع از میزان قبح آن کاسته شده و به عنوان یک راه حل اجتماعی پذیرفته برای ازدواج‌هایی است که با موفقیت‌قرین نیست و در بسیاری از کشورها احساسات عمومی تغییر و تحول قوانین را به نفع انجام طلاق تحمل کرده است (کوئن^۱، ۱۳۷۹: ۱۸۲).

از سال ۱۹۳۸، که اولین تحقیق درباره ازدواج توسط روان‌شناسی به نام ترمن^۲ منتشر شد. تاکنون مطالب زیادی توسط متخصصین در مورد فرایند ازدواج و طلاق و مسیری که زن و مرد زندگی مشترک را طی می‌کنند مطرح شده است. در خصوص پیش‌بینی‌های شکست و موفقیت رابطه زناشویی نظریه‌ها، مدل‌ها و رویکردهای متعددی مطرح شده است (شکر کن و همکاران، ۱۳۸۵).

بررسی آسیب‌ها در خانواده از این رو اهمیت دارد که خانواده نخستین نهاد اجتماعی است که با آن روبرو می‌شویم و از درونش حیات اجتماعی را تجربه و آغاز می‌کنیم، از سوی دیگر بیشترین تاثیر را بر کودک که دوران اولیه‌ی حیات را می‌گذارند، وارد می‌سازد و این تاثیر تا پایان حیات پایایی دارد. سوم آنکه از روزنه‌ی حیات اجتماعی هرگز جامعه‌ای به سلامت دست نمی‌یابد مگر آنکه از خانواده‌ای سالم برخوردار باشد. خانواده به تعبیر کلود لوی اشتراوس، موجبات برخورد فرهنگ و طبیعت را فراهم می‌آورد. در طول تاریخ مشخص شده است که هر زمان خانواده دچار آسیب شده است، هرگز نمی‌توان انتظار جامعه‌ای سالم را داشت

^۱ Coen

^۲ - Terman